

inde commoditas nascatur. Deo autem nihil potest esse conveniens propter ipsius commoditatem, quia suis creaturis non indiget, neque operibus suis perfici potest, cum sit purus actus, summeque perfectus, cui, sicut detrahi nihil potest, ita neque addi. Solum ergo potest dici aliquid Deo conveniens, tanquam bonitati, vel sapientiae aut aliis perfectionibus ejus consentaneum, et hoc modo illi incarnatione recte dicitur esse conveniens. Quia vero id, quod hujusmodi est, non potest per se non maxime decere et esse conveniens, ideo perinde fuit D. Thom. concludere incarnationem esse Deo convenientem, ac simpliciter et absolute concludere convenientem esse.

5. *Quomodo ad rationem boni pertineat, ut se aliis communicet.* — Et juxta haec intelligentum est principium illud, seu fundamentum D. Thom. rationis : *Ad rationem boni pertinet ut se aliis communicet.* Nam sermo esse potest, vel de interna quadam propensione et aptitudine ad se communicandum, et hoc intrinsecum est et essentiale ratione bonitatis; vel sermo esse potest de actuali communicatione, et hoc solum dici potest esse de ratione boni tanquam consentaneum naturæ, et propensioni ejus, licet nec necessario illi conveniat, nec perfectionem addat; sed supponat potius, et signum illius sit. Et hoc sensu bene concluditur incarnationis opus esse conveniens Deo secundum rationem bonitatis ejus, ac si diceretur conveniens esse homini liberali ratione liberalitatis bona sua eum aliis communicare. Quomodo dixit Augustinus, 10 lib. de Civit., cap. 29, incarnationem esse summum exemplum gratiae, nec potuisse gratiam Dei gratius commendari quam ut ipse Dei Filius hominem indueret; et ad eundem modum dixit D. Thom., 1 Contra gent., c. 93, ratione 6, liberalitatem esse virtutem maxime propriam ejus qui bonus est, et quodammodo soli Deo convenire, quia solus ipse se communicat, quia ipsum communicare est ei conveniens, sicut fonti bonitatis, nulla inde expectata commoditate. Hic vero se statim insinuabat quæstio, an ille actus, quo Deus se creature communicat, aliquam perfectionem saltem liberam Deo afferat; sed quoniam hæc quæstio communis est omnibus operibus Dei, et in 1 part., q. 49, proprium locum habet, prætermittenda est.

6. *Quot modis aliquid dici possit diffusivum sui.* — Ut vero hoc fundamentum D. Thom. magis intelligatur, et nonnulla, que

hic objici solent, facile constent, observandum secundo est hanc bonitatis communicationem semper ad aliquod genus causæ revocari, et juxta varia causarum genera multiplicem esse posse. Primo enim omne bonum dici potest se se communicare in genere causæ finalis, quia allicit et movet appetitum ad amorem sui; et hanc vocant Philosophi communicationem seu causalitatem intentionalem, de qua exposuit D. Thom., 1 p., q. 5, art. 4, ad 2, illud Dionys. : *Bonum est diffusivum sui; eo modo (inquit D. Thom.) est diffusivum quo finis movet.* Aliter tamen est etiam bonum diffusivum sui communicatione reali, quia communicatio ipsius esse ex bonitate procedit, quæ movet agens ad efficientum, propter quod etiam dicitur bonum esse diffusivum sui, ut idem D. Thom. explicuit, 1 Contra gent., cap. 37. Hæc vero communicatio realis esse potest, vel per effectuonem causæ efficientis, quæ seipsam, suamque perfectionem communicat producendo sibi similia. Qui modus communicationis satius perfectus est, quia qui se hoc modo communicat, supponit in eo genere perfectus, et dum se communicat, non se, sed alium perficit, sine ulla tamen suæ perfectionis diminutione, quomodo se Deus communicat per creationem. Alius vero modus communicationis realis esse potest (ut ita dicam) formalis seu intrinsecus, qualis est quando una res alteri præbet seipsam, seu eamdemmet individuam perfectionem quam in se habet, et hic modus potest accommodari causæ materiali et formalis. Nam et materia communicat se ipsam formæ, et forma materiae, et utraque composito; et ad has revocari possunt aliae similes communicationes. In quibus etiam considerandum est saepe fieri propter perfectionem tam ejus qui se communicat, quam alterius, cui communicatio fit, ut in forma et materia communicat se ipsam formæ, et forma materiae, et utraque composito; et ad has revocari possunt aliae similes communicationes. In quibus etiam considerandum est saepe fieri propter perfectionem tam ejus qui se communicat, quam alterius, cui communicatio fit, ut in forma et materia communicat se ipsam formæ, et forma materiae, et utraque composito; et ad has revocari possunt aliae similes communicationes. In quibus etiam considerandum est saepe fieri propter perfectionem tam ejus qui se communicat, quam alterius, cui communicatio fit, ut in forma et materia communicat se ipsam formæ, et forma materiae, et utraque composito; et ad has revocari possunt aliae similes communicationes.

in bono communicato, quod valde limitatum est, quam in modo communicationis, quæ adjunctam habet privationem boni, et ideo Deo convenire non potest. Et in rebus aliis, ut conveniens sit, modum et mensuram adhibere necesse est. Alio ergo modo intelligi potest hæc communicatio; ut, videlicet, neque sit propter perfectionem ejus qui se communicat, neque illum privat perfectione sua, et hic modus communicationis suo genere optimus est, et, cæteris paribus, tanto præstantior, quanto præstantius communicatur bonum, et ad eum spectat naturalis illa communicatio, quæ in personis divinis reperitur. Ubi Pater eamdem numero naturam et essentialem perfectionem Filio communicat, sine ulla privatione vel diminutione sui, neque se communicat propter indigentiam, ut sibi perfectionem acquirat, sed ex perfectionis abundantia, et infinita quadam excellentia.

7. *Ex quibus optime etiam intelligitur, quomodo per incarnationem dicatur Deus optimo et perfectissimo modo se communicare creature, liberali ac voluntaria communicatione, de qua sola in præsenti sermo est; omnibus enim supradictis modis, id verum esse, facile intelligi potest.* Nam in hoc mysterio communicat Deus naturæ creatæ ipsammet incretam et infinitam perfectionem quam in se habet, communicando illi divinam personam substantiali et personali communicatione, qua nulla major excogitari potest, quia essentialis communicatio divinitatis extra divinas personas fieri nullo modo potest, ut in prima parte ostenditur, et inferius, quæst. 2, breviter attingemus.

8. *Quomodo Deus se intellectibus Beatorum communicet.* — Dices : in beatitudine videtur esse vel major, vel æqualis communicatio, quia divina essentia per seipsam conjungitur intellectui Beati. Respondetur non ita se communicare divinam naturam intellectui Beati, ut per seipsam illum formaliter ac vere perficiat, et cum illo unum aliquid vere componat : sed solum per modum objecti et proximi principii dicitur per seipsam intellectui conjungi, quatenus ad visionem beatam per seipsam concurrit, tum influendo, tum etiam terminando. Unde tota illa conjunctio et communicatio accidentalis est. At vero in hoc mysterio ita se Verbum communicat humanæ naturæ, ut vere et substantialiter illi copuletur, et illam per seipsum perficiat, et cum illa aliquid unum ineffabili modo componat. Propter quod dixit Augustinus, lib. de Prae-

destin. sanct., cap. 15, tantam, tam excelsam, et tam summam esse hanc humanæ naturæ subventionem, ut quo attollatur altius, non habatur. Quæ omnia inferius, quæst. 2, explicato modo hujus unionis intelligentur melius.

9. *Hæc communicatio per incarnationem maxima in genere causæ efficientis.* — Ex his efficitur communicationem hanc etiam in genere causæ efficientis maximam esse. Quia hoc inter omnia opera divinæ omnipotentie videtur maximum, in quo nempe cuncta naturæ gratiæque opera super omnem naturæ ordinem mirabili modo conjunguntur, et quasi in summam rediguntur, juxta illud ad Eph. 1 : *Recapitulare in Christo, que in cælis et in terra sunt,* ut Hieronymus legit cum Grecois. Deinde res inter se maxime distantes summo quodam vinculo per incarnationem copulantur, actus, scilicet, purus cum pura potentia, et supremus spiritus cum infimo, imo et cum carne; increata denique persona cum natura creata; harum enim rerum infinita distantia non solum non efficit, ut tanta eorum conjunctio et communicatio impossibilis sit, sed potius exaggerat, et ostendit infinitam potentiam ejus, qui res ita diversas ac dissitas in unum conjungere adeo mirabiliter potuit. Est ergo summa communicatio etiam in ratione efficiendi. Legatur de hac ratione Augustinus, serm. 3 et 15 de Temp.; Bernard., serm. 3, in Vigil. Nativit., et 1 ejus festi.

40. *In genere causæ finalis.* — Denique in genere causæ finalis eamdem perfectionem et excellentiam habet, tum quia in hoc genere ostendit vim et energiam divinæ bonitatis, quæ ipsum Deum (ut ita dicam) impellit et attrahit, ut hoc etiam modo se communicet; tum etiam quia inter omnia divina opera nullum est quod magis allicit et moveat ad ipsius Dei amorem, quam hæc divina communicatio, ut eleganter disserit Augustinus, in Manuali, cap. 26, et 13 de Trinit., cap. 10 et 11.

41. *Ex his explicata manet vis rationis divi Thomæ, et solutaæ objectiones quæ fieri solent;* videtur enim ex hac ratione sequi tum incarnationem necessario debuisse fieri a Deo tanquam sibi convenientem, tum etiam illi addere aliquam perfectionem; neutrum tamen efficitur, ut ex dictis facile patet, quia conveniens hoc loco non dicitur quod perfectionem afferat Deo, sed quod est consentaneum bonitati et perfectioni ejus. Neque oportet ut hoc modo conveniens sit necessarium; sed

potest esse liberum, ut ipsa mundi creatio hoc modo Deo conveniens est, quæ tamen libere ab eo fit.

12. Unio hypostatica non debuit communicari multis. — Unde etiam expeditur alia objectio, scilicet, quia pari modo concludi posset conveniens fuisse omnes tres personas incarnari; imo non solum incarnari, sed etiam Angelice naturæ, aut aliis etiam rebus hypostaticæ conjungi. Respondetur enim, ratione D. Thomæ per se solum concludi unionem hypostaticam esse convenientem Deo; quod vero hæc fiat in hac natura, vel in hac persona, vis hujus rationis non postulat, sed aliunde convenientia vel congruentia petenda est. Ubi recte etiam distingui solet dupliciter esse posse summam communicationem, scilicet intensive et extensive. Primus modus est per se convenientis, et quasi necessarius ad complementum operum Dei, ad quem satis est ut hæc communicatio fiat alicui naturæ in aliqua persona. Quod vero hæc unio communicetur multis, et quasi extensive fiat major, quasi accidentarium est; et si quidem Deus hoc fecisset, non deesset illi convenientis ratio; tamen per se ac simpliciter non oportuit sic fieri; imo ad majorem mysterii estimationem expediens fuit hoc opus esse unicum et singulare, sicut etiam gratia et gloria paucis communicatur ad majorem ejusdem divinæ gratiæ commendationem.

13. Ratio D. Thomæ explicatur. — Ex quibus tandem intelligitur quod in principio articuli dixi, rationem hanc D. Thomæ supponere, hanc personalem communicationem, quæ summa dicitur, esse possibilem, nec Deo imperfectionem afferre. Hoc enim ex vi hujus rationis probari non potest, ut satis constat; nec vero ratio procedit, nisi id supponatur. Exemplo res facile manifestatur: nam si quis vellet simili arguento concludere convenientis esse Deo producere creaturam, vel Angelum infinite perfectum, aut conferre Beatis infinitam seu comprehensivam visionem sui, quia hæc esset maxima quædam communicationis sue bonitatis, respondendum necessario esset illam communicationem esse prorsus impossibilem, et ideo non posse maximam dici. Sic ergo præsenti rationi D. Thomæ posset quis respondere, nisi ex fide supponat hanc communicationem esse possibilem, imo decentem, ac congruentem suæ sapientiæ, quod ex parte humanitatis assumptæ inferius probandum est, cum de natura assumpta in particulari disseremus, et tractatur optime ab

Ambrosio, libro de Incarnationis Dominicæ Sacramento, cap. 7, et hactenus de ratione articuli.

14. Primum argumentum. — Responsio. — Argumenta Div. Thomæ partim conantur probare hoc mysterium esse impossible, partim non esse convenientis. Primum argumentum hujusmodi est: convenientis est Deum ita se nunc habere, sicut antea, et sicut ab æterno fuit; sed antea fuit sine carne. Ergo convenientis fuit semper manere sine carne. Hoc argumentum non solum videtur probare hoc esse convenientis, sed etiam aliud non esse possibile, si sensus primæ propositionis sit Deum debere semper manere immutatum. Hoc enim significat, quod ita nunc sit, sicut antea fuit, et hoc modo videtur intellexisse argumentum D. Thomas, et ideo respondet negando consequentiam, quia Deum incarnari non est mutari; fit enim mysterium hoc per mutationem solius naturæ creatæ, ut latius quæst. 2 dicetur. Alio vero sensu posset hoc arguento probari non fuisse convenientis Deum in tempore incarnari; sed si carnem sumere voluit, debuisse illam sumere ab æterno, quia non decet Deum habere nunc aliquam naturam sibi unitam, quam ex omni æternitate non habuit; quod si hoc modo sumatur argumentum, respondendum est negando majorem, cuius rationem reddemus infra, artic. 5 et 6.

15. Secundum argumentum. — Sensus D. Thom. — Secundum argumentum fundatur in hoc principio. Ea, quæ malum inter se distant, et proportionem non habent, non conjunguntur apte nec convenienter; imo ex hoc principio solent infideles colligere hoc mysterium esse impossibile. Sed ad hoc est jam obiter responsum explicando rationem D. Thomæ, distantiam, scilicet, extermorum non facere impossibile eorum conjunctionem, si ex alio capite non oriatur repugnatio; quod vero saltem reddit illam minus congruentem, atque convenientem, videtur probari illo principio explicato exemplo quo D. Thom. hic utitur. Quia, licet impossibile non sit corpori humano adjungere cervicem equinam, est tamen incongruum et monstrum. Multo ergo magis videri potest incommoda, inepta et monstrosa compositio humanae naturæ cum Deo. Huic objectioni D. Thomas non respondet in forma, sed solum dicit hoc non fuisse convenientis ex parte naturæ humanæ, sed ex parte divinæ personæ. Sed primum satisfaciamus arguento, et deinde

videbimus quomodo D. Thomas et verum respondeat, et ad argumentum accommodate. Respondetur ergo solam distantiam extermorum non solum non reddere impossibile eorum unionem, verum etiam neque minus congruentem, aut monstrosam, si aliunde aliquam inter se servent proportionem. Deus autem et humana natura, quantumvis re ipsa et perfectione distant, proportionem tamen inter se habent ad constituendum unam personam, quatenus natura apta est terminari per subsistentiam, ut inferius, quæst. 2, latius dicetur; et hoc videtur sufficere ad satisfaciendum arguento. D. Thomas, vero, ut radicem hujus proportionis explicaret, dixit hanc unionem non esse convenientem humaniti secundum conditionem suæ naturæ, sed Deo, quod tamen difficile videtur. Tum quia si convenientis idem sit quod connaturalis, aut naturæ debitum, sic nec Verbo, nec humanitati est debita incarnationis; si vero idem sit quod aptum, vel accommodatum, seu proportionatum, sic ipsi humanitati est valde convenientis, quia est magna perfectio ejus. Tum etiam quia in solutione ad primum dixerat D. Thomas incarnationem in tempore fieri, fuisse convenientis non ex parte Dei, sed ex parte humanitatis. Dicendum vero est, sensum D. Thom. esse, in humana natura non esse aliquam proprietatem naturalem, quæ postulet hanc unionem, ut sibi convenientem. Ex parte autem Verbi esse aliquam proprietatem naturalem, scilicet bonitatem ejus, ratione cuius illi convenit se se ita communicare; unde humanitati potest dici hæc unio convenientis solum secundum capacitatem obedientialem quasi passivam; at vero respectu Verbi est convenientis secundum naturalem potestatem effectivam et (ut ita dicam) terminativam. In Deo enim non est potentia obedientialis; sed quidquid in eo est, naturale est. Nec vero inde fit hanc unionem vel incarnationem esse simpliciter necessariam, id est, non libere factam, quia, licet sit accommodata divinae bonitati et perfectioni, non tamen illa indiget ad suam consummatam perfectionem, vel beatitudinem, ut jam etiam dictum est. Neque etiam D. Thomas sibi repugnat in his duabus solutionibus; possumus enim loqui de incarnatione sub generali ratione, quatenus mutatio quædam est, et hoc modo solum potest convenire ex parte naturæ, quæ est subjectum mutationis, et ita loquitur D. Thomas in solutione ad primum; alio modo possumus loqui de incarnatione,

quatenus est supernaturalis communicatio infiniti cujusdam boni, et hoc modo dicitur in hac solutione esse convenientis ex parte Dei.

16. In tertio arguento tangit D. Thomas difficultatem infra, q. 15, late tractandam, cur potuerit Deo esse possibile et convenientis assumere hominis naturam, non tamen culpam. Et in summa respondet naturam esse bonam simpliciter, et a Deo creari, et ad ipsum tendere, et ideo posse illi aptissime conjungi; culpa vero est mala simpliciter, et neque est a Deo, neque propter Deum, et ideo non solum non est convenientis, verum nec possibile, ut Deo hypostatice, aut secundum hypostasim conjugatur.

17. Quartum argumentum procedit ex falsa apprehensione cujusdam ethnici, quantum ex Augustino, epist. 2, colligi potest. Existimat enim ille nos dicere ita Deum fuisse carni conjunctum, ut in illa fuerit definitus, et quasi coarctatus, sicut anima definitur in corpore, et consequenter omnem Dei curam, et providentiam ad solum illud corpusculum fuisse translatam, et totius universi gubernationem deseruisse. Quod quidem sine ulla controversia fieri non posset, nec ullo modo convenienter; sed hæc vana fuit infidelis hominis existimatio; sic enim Deus unitus est carni, ut licet singulari modo in ea existat, nullibi tamen esse desierit, nec fuerit impeditus, quin res omnes repleat immensitate. Et similiter quamvis in illo corpore assumpto et per illud propria quadam ratione operetur, illiusque specialem curam gerat, tanquam verum suppositum illius corporeæ naturæ, non tamen propterea eam providentiam reliquit, qua universalis ac singulari sapientia sua cuncta gubernat, ut per se satis constat, et latius persequitur Augustinus epist. 3.

DISPUTATIO III

In tres sectiones distributa

DE EXISTENTIA INCARNATIONIS, EJUSQUE CONVENIENTIA.

De subjecta materia primum inquirimus an sit, tractaturi postea quid sit incarnationis, et quas habeat proprietates. Et quoniam existentia incarnationis ex voluntate Dei pendet, quæ optima ratione, et sapientissime et convenientissime omnia operatur, ideo D. Thom., in hac q. 1, hæc omnia complexus est, illaque ad questionem, an sit incarnationis, perti-